

Є. О. Бабенкова, О. М. Федоровська

АДАПТАЦІЙНІ МОЖЛИВОСТІ ДОШКІЛЬНЯТ

В оздоровчих технологіях провідне місце належить адаптивній фізичній культурі, що забезпечує задоволення біологічної потреби дитяти в руховій активності. Авторами була розроблена програма оздоровчої фізичної культури, яка пропонується до впровадження в технологію оздоровлення дітей дошкільного віку.

Ключові слова: Дитячий сад, діти, фізичне виховання, оздоровчі технології.

Ye. A. Babenkova, O. M. Fedorovskaia

ADAPTATION ABILITIES OF PRESCHOOL CHILDREN

The article deals with the adaptation abilities of schoolchildren in the contexts of recreational technologies. Among health technologies a leading place belongs to adaptive physical culture, which provides satisfaction of child's biological need in motor activity. The authors of the article designed a special program of recreational physical culture, which is recommended to be used as the recuperation technology. Health technologies, which are based on a combination of physical exercises with different recreational activities, are developed in compliance with the day regimen of kindergarten. A careful analysis of children's state of health should be carried out in order to conduct health recreational procedures, as well as children of risk group should be distinguished, because some health recreational activities are contraindicated for them. Preschool institutions of different kinds should apply the special system, which combines physical training lessons with health recreational activities, which ensures health promotion, disease prevention, correction of health and development disorders, rehabilitations, which provides recuperation and development of new forms and ways of preparing children to school.

Keywords: kindergarten, children, physical education, recreation therapy.

Подано до редакції 15.08.14

УДК 378.937+378.126

В. В. Борщенко

УПРОВАДЖЕННЯ ПЕДАГОГІЧНИХ УМОВ ФОРМУВАННЯ ОРГАНІЗАЦІЙНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ЛАНКИ ОСВІТИ

У статті висвітлюються методика реалізації педагогічних умов формування організаційної культури майбутніх учителів початкової школи під час навчання у вищому педагогічному навчальному закладі та одержання результатів у межах експериментальної роботи зі студентами.

Ключові слова: педагогічні умови, наукова організація праці вчителя, міжособистісна взаємодія, емоційна саморегуляція.

Становлення України на шлях європейської та світової інтеграції зумовлює необхідність інтенсивних змін в політичному, економічному й соціальному житті країни. У зв'язку з цим останніми роками відбуваються реформаційні процеси в освітній галузі. Реалізація положень Болонського процесу вимагає підвищення освітнього й культурного рівня майбутніх учителів та якості їх знань. Сучасна школа сьогодні переживає гостру потребу в умовах демократизації всіх сфер її життєдіяльності в чітких орієнтирах як для учнів, так і для вчителів, адміністративного персоналу на систему формальних і неформальних правил і норм конструктивної діяльності. У таких умовах активно виникає творчий процес відродження і формування звичаїв і традицій, що об'єднують індивідуальні й групові інтереси суб'єктів освіти.

Однією із проблем є вдосконалення освіти з урахуванням особливостей системи навчання у вищому навчальному закладі в сучасних дослідженнях, що стосуються якісної підготовки майбутніх фахівців, підкреслюється

необхідність формування в майбутніх учителів початкової школи професійної культури, важливою складовою якої є організаційна культура.

Аналіз психолого-управлінської літератури свідчить, що проблема організаційної культури знайшла досить широке відображення в роботах, присвячених сутності організаційної культури (Т. Діл, А. Кеннеді, У. Оучі, Т. Пітерс, В. Сате, Р. Уотерман, Е. Шейко, К. Шольц та ін.), її ролі в діяльності організацій (А. Агеева, Т.Базаров, Б. Гасвський, М. Грачов, Дж. Грейсон, В. Кноринг, М. Мескон, Я. Радченко, Р. Рютінгер, В. Томілов, Л. Фаткін та ін.), методам її діагностики та формування (Р. Ален, Р. Гласер, К. Камерон, Р. Кілман, Р. Куїнн, К. Лаферті, Г. Марасанов, М. Сакстон, П. Харіс, Дж. Хофштеде та ін.).

У дослідженнях науковців (І. Абакумов, Б. Гершунський, І. Демченко, Л. Ільченко, М. Кузьмін, А. Миронов, З. Рахматуліна, С. Смирнов, П. Щедровицький) пропонується вивчати організаційну культуру навчальних закла-

дів шляхом аналізу правил та норм поведінки, індивідуальних і групових інтересів суб'єктів освіти, стилю керівництва, очікування вчителів і учнів, міри володіння вмінням слухати, рівня готовності до взаєморозуміння, довіри.

Організаційна культура вчителя передбачає наявність готовності особистості покращувати соціальну атмосферу, в якій здійснюється процес навчання, виховання, розвитку школяра. Особливого значення ця проблема набуває сьогодні для вчителів початкових класів, які формують у школярів, які вперше переступили поріг школи, настанову на організаційну культуру – найважливіший чинник успіху в навчальній і професійній праці.

Мета статті полягає у висвітленні методики реалізації педагогічних умов формування організаційної культури майбутніх учителів початкової школи в навчально-виховному процесі вищого педагогічного навчального закладу та одержаних результатів під час експериментальної роботи зі студентами.

Під час теоретичного дослідження нами було визначено, що формування організаційної культури майбутніх учителів початкової школи буде відбуватися ефективно, якщо в навчально-виховний процес вищої педагогічної школи впровадити відповідні педагогічні умови. Під педагогічними умовами ми розуміємо обставини, що сприяють їхній підготовці до організації власної діяльності та здійснення організаційної діяльності з учнями, їхніми батьками, колегами, адміністрацією загальноосвітнього навчального закладу. На підставі аналізу психолого-педагогічної літератури було визначено такі педагогічні умови, як:

- усвідомлення студентами основних засад наукової організації праці вчителя;
- оволодіння студентами засобами організації міжособистісної взаємодії учасників педагогічного процесу;
- розвиток у майбутніх учителів початкової школи умінь саморегуляції поведінки.

На констатувальному етапі експерименту для визначення рівнів сформованості організаційної культури майбутніх учителів початкової школи було обрано єдину діагностику, де на підставі вивчення ступеня вияву ознак запропонованих критеріїв: знаннєвий (усвідомлення значущості педагогічної діяльності, наявність педагогічних цінностей, наявність знань й умінь щодо організації власної діяльності й діяльності молодших школярів), діяльнісний (сформованість організаційно-комунікативних та рефлексивних умінь, конфліктостійкість), емоційно-вольовий (емоційна спрямованість, сформованість морально-вольових якостей, толерантність) їх було віднесено до відповідного рівня. Одержані результати рівнів сформованості організаційної культури виявили, що в більшості студентів організаційна культура сформована на низькому (40,3% ЕГ і 37,8% КГ) і середньому (40,7% ЕГ і 42,6% КГ) рівнях, лише в 19% респондентів ЕГ і 19,6% КГ організаційна культура сформована на високому рівні.

З урахуванням одержаних результатів нами було розроблено методику, що передбачала впровадження визначених педагогічних умов у процес підготовки майбутніх учителів початкової школи.

Цілеспрямована робота з формування організаційної культури майбутніх учителів початкової школи здійснювалась із студентами експериментальної групи впродовж трьох років (2-4 курси) під час викладання спецкурсу “Основи формування організаційної культури майбутніх учителів початкової школи”, а також викладання таких дисциплін, як “Педагогіка”, “Психологія”, “Основи педагогічної майстерності” і “Методика виховної роботи”, “Філософія”, “Культурологія”, а також у позааудиторній діяльності студентів.

Експериментальна робота передбачала впровадження визначених і теоретично обґрунтованих педагогічних умов, які повинні були сприяти оновленню змісту, а також активізації методів та форм організації навчальної та позааудиторної діяльності студентів експериментальних груп.

З метою досягнення поставленої мети під час експериментальної роботи вирішувалися такі завдання: 1) засвоєння теоретичних знань на лекційних заняттях, які ґрунтувалися на застосуванні проблемного методу та полілогу, та їх поглиблення на семінарських заняттях за допомогою диспутів, дискусій, семінарів, а також під час самостійної роботи студентів; 2) відпрацювання на практичних заняттях та в позааудиторній роботі практичних умінь за допомогою рольових і ділових ігор, вирішення педагогічних завдань, розв'язання педагогічних ситуацій, тренінгів, проведення виховних заходів, фрагментів уроків тощо; 3) закріплення й удосконалення здобутих знань і сформованих умінь під час проходження педагогічної практики в початковій школі.

На першому (ознайомлювальному) етапі експериментальної роботи впровадження педагогічних умов здійснювалося здебільшого за допомогою спецкурсу “Основи формування організаційної культури майбутніх учителів початкової школи”, метою якого було формування організаційної культури майбутніх учителів початкової ланки освіти. Завдання спецкурсу полягали в ознайомленні студентів з професійною культурою вчителя у цілому й організаційною зокрема, у набутті практичних навичок з планування, організації роботи як колективу учнів, так і кожного учня окремо, встановленні міжособистісної взаємодії з учнями, їхніми батьками, адміністрацією навчального закладу, колегами; правильно планувати й використовувати свій час, організувати спільну діяльність школярів під час проведення уроків і в позанавчальний період, вирішувати різноманітні педагогічні, в тому числі й конфліктні ситуації, швидко й правильно приймати відповідні рішення в ситуаціях, що виникають.

Після закінчення спецкурсу студенти повинні оволодіти певними вміннями й навичками, а саме: навчитися організувати колектив школярів, уміти науково організувати свою працю і працю учнів початкових класів, планувати навчальну і позанавчальну діяльність дітей молодшого шкільного віку, знаходити індивідуальний підхід до кожного з учнів, уміти спілкуватися і співпрацювати з педагогічним колективом, адміністрацією навчального закладу, дітьми та їхніми батьками тощо.

Другий – основний – етап передбачав оволодіння студентами практичними вміннями й навичками щодо організаційної культури майбутніх учителів початкової школи. З огляду на те, що часу на викладання спецкурсу відведено недостатньо, до проведення експериментальної роботи було залучено викладачів з педагогіки, психології, культурології.

У процесі експериментальної роботи також проводилися різноманітні виховні заходи в позааудиторний час. Студенти отримували завдання розробити сценарій, підготувати і провести свята (“Золота осінь”, “День Святого Миколая”, “Різдвяні вечори”, “Мамин День”, “Ми – спортивна сім’я” та ін.).

Значне місце у формуванні організаційної культури майбутніх учителів початкової школи посідає педагогічна практика. З огляду на це, на останньому – практико-орієнтованому – етапі завдання студентів було застосування отриманих знань, умінь і навичок організаційної культури безпосередньо в стінах початкової школи, оскільки вони мали можливість безпосередньо контактувати з учителями початкової ланки освіти, переймаючи у них досвід професійної діяльності, спілкування з батьками молодших школярів, що сприяло формуванню їхньої організаційної культури.

Під час практики студенти, безпосередньо працюючи з учнями молодших класів, мають можливість з’ясувати психологічний клімат у класі, можуть навчитися вирішувати реальні професійні знання, навички, вміння. Водночас допомагає студентам визначити позитивні і негативні боки майбутньої професії, глибше усвідомити значущість розвитку своїх організаторських,

комунікативних, рефлексивних та інших якостей, необхідних у професійній діяльності, зважаючи на організаційну культуру, що панує в навчальному закладі.

Порівняльні дані прикінцевого етапу експерименту засвідчили значні зміни, що відбулися в експериментальній групі: високого рівня сформованості організаційної культури досягли 42,4% (було 19%), середнього рівня – 48,9% респондентів (було 40,7%), на низькому рівні залишилося 8,7% майбутніх учителів (було 40,3%). У контрольній групі, де цілеспрямована робота не здійснювалася, результати дещо нижчі: на високому рівні виявлено 25,4% студентів (було 19,6%), на середньому рівні – 50,8% респондентів (було 42,6%), на низькому рівні 23,8% майбутніх учителів (було 37,8%).

Отже, аналізуючи одержані дані, дійшли висновку, що поетапне впровадження в комплексі визначених педагогічних умов (усвідомлення студентами основних засад наукової організації праці вчителя; оволодіння студентами засобами організації міжособистісної взаємодії учасників педагогічного процесу; розвиток у майбутніх учителів початкової школи умінь саморегуляції поведінки) сприяло формуванню у майбутніх учителів початкової школи організаційної культури, а також забезпечувало розвиток відповідних організаційних умінь майбутньої професійної діяльності.

Перспективу подальшого дослідження вбачаємо у створенні й впровадженні інтегрованих курсів з формування організаційної культури майбутніх учителів інших спеціальностей, вивчення зарубіжного досвіду та впровадження його прогресивних ідей у практику формування організаційної культури майбутніх учителів.

ЛІТЕРАТУРА

1. *Исаев И.Ф.* Профессионально – педагогическая культура преподавателя: [учеб. пособие для высш. учеб. заведений] / И.Ф. Исаев. – М.: Издательский центр “Академия”, 2002. – 208 с.

2. *Коваль Л.В.* Професійна підготовка майбутніх учителів початкової школи: технологічна складова: [монографія] / Л.В. Коваль. – Донецк: Юго-Восток, 2009. – 375 с.

3. *Кудикіна Н.В.* Ігрова діяльність молодших школярів у позаурочному навчально-виховному процесі:

[монографія] / Н.В. Кудикіна. – К.: КМПУ ім. Б.Д. Грінченка, 2003. – 272 с.

4. *Пальшкова І.О.* Формування професійно-педагогічної культури майбутнього вчителя початкової школи: практико-орієнтований підхід: дис. ... докт. пед. наук: 13.00.04 / Пальшкова Ірина Олександрівна. – Одеса, 2009. – 474 с.

5. *Семенова Е.М.* Тренинг эмоциональной устойчивости педагога: [учебное пособие]. – [2-е изд., доп.] / Е.М. Семенова. – М.: Изд-во института психотерапии, 2005. – 256 с. – (Советы психолога учителю).

REFERENCES

1. *Isaev, I.F.* (2002). *Professionalno-pedagogicheskaya kultura prepodavatelya [Professional and pedagogical culture of teacher]*. Moscow: Izdatelskiy tsentr “Akademiya” [in Russian].

2. *Koval, L.V.* (2009). *Profesiina pidgotovka maibutnikh uchyteliv: tekhnologichna skladova [Professional training of primary school teachers: technological component]*. Donetsk: Yuhovostok [in Ukrainian].

3. *Kudykina, N.V.* (2003). *Ihrova diialnist molodshykh shkolyariv u pozaurochnomu navchalno-vykhovnomu protsesi [Play activity of primary school pupils in extracurricular educational process]*. Kyiv: KCPU of B.D. Hrinchenko [in Ukrainian].

4. *Palshkova, I.O.* (2009). *Formuvannia profesiino-pedagogichnoi kultury maibutnioho vchytelia pochatkovoї shkoly: praktyko-orientovanyi pidkhid [Formation of professional and pedagogical culture of the future primary school teacher: practice-oriented approach]*. Doctor’s thesis. Odesa.

5. *Semenova, Ye.M.* (2005). *Trening emotsionalnoy ustoychivosti pedagoga [Training of teacher’s emotional stability]* (2nd ed., rev.). Moscow: Izdatelstvo instituta psikhoterapii [in Russian].

В. В. Борщенко

ВНЕДРЕНИЕ ПЕДАГОГИЧЕСКИХ УСЛОВИЙ ФОРМИРОВАНИЯ ОРГАНИЗАЦИОННОЙ КУЛЬТУРЫ БУДУЩИХ УЧИТЕЛЕЙ НАЧАЛЬНОГО ЗВЕНА ОБРАЗОВАНИЯ.

В статье освещаются методика реализации педагогических условий формирования организационной культуры будущих учителей начальной школы при обучении в высшем педагогическом учебном заведении и получение результатов в ходе экспериментальной работы со студентами.

Ключевые слова: педагогические условия, научная организация труда учителя, межличностное взаимодействие, эмоциональная саморегуляция.

V. V. Borshchenko

IMPLEMENTATION OF PEDAGOGICAL CONDITIONS OF FORMING FUTURE PRIMARY SCHOOL TEACHERS' ORGANIZATIONAL CULTURE

The article brings to light the methodology of realization of pedagogical conditions of the forming future primary school teachers' organizational culture while studying at higher educational institution and the results obtained in the course of experimental work with students. Teacher's organizational culture requires individual's willingness to improve the social atmosphere in which the process of training, education and development of schoolchildren is carried out. This problem is of particular importance today for primary school teachers who instruct students in forming their organizational culture that is a key factor of success in the academic and professional work. In the course of the study, it was determined that the formation of primary school teachers' organizational culture will be effective if the appropriate pedagogical conditions are implemented into educational process of higher pedagogical schools. Pedagogical conditions are regarded as the circumstances that contribute to their preparation for their own activity and the implementation of organizational activities with the schoolchildren, their parents, colleagues and the administration of an educational institution. On the basis of psychological and educational literature analysis the following pedagogical conditions were determined: students' understanding the basic principles of scientific management of teacher's work; mastering the means of organization of interpersonal interaction between the participants of educational process; the development of future primary school teachers' self-adjustment skills. The experimental work included the implementation of the aforementioned pedagogical conditions. Therefore, analyzing the data obtained, we can conclude that the gradual implementation of these pedagogical conditions taken as a whole contributed to the formation of future primary school teachers' organizational culture, as well as ensured the development of appropriate organizational skills for future professional activity.

Keywords: pedagogical conditions, scientific organization of teachers' work, interpersonal interaction, emotional self-regulation.

Подано до редакції 05.08.14